

Ünite 6: Peygamber İnanç

Giriş

İslâm dininin en temel inanç esaslarından biri peygamberlere, Allah'ın mesajlarını insanlara ileten elçilerine iman etmektir. Allah Taâlâ, insanlara bildirmek istediği emir ve yasakları peygamberleri vasıtasıyla ulaştırmış ve onlardan da kendisinin seçmiş olduğu peygamberlere iman ve itaat etmelerini istemiştir. Bu bağlamda “Kim resûle itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur” (en-Nisâ 4/80) buyrulmuş peygambere iman ve itaat Allah'a iman ve itaatla özdeşleştirmiştir.

Peygamberlik

Peygamberler, Allah'ın izniyle O'nun dinini insanlara tebliğ etmek, onları hidayete ulaştırmak, karanlıktan aydınlığa çıkarmak, aralarında adaletle hükmetmek, anlaşmazlığa düştükleri konuları halletmek, onları ıslah etmek ve âhirette mutluluklarını sağlamak gibi görevleri üstlenmişlerdir.

Peygamberler güvenilir, doğru, ileri görüşlü, ihlâslı ve seçkin insanlardır (Sâd 38/45-47). Allah insanlar tarafından benimsenip İlâhî görevlerini yerine getirebilmeleri için onlara mucize gösterme imkânı bahşetmiş (Âl-i İmrân 3/50; Yûnus 10/13; İbrâhim 14/5, 9) ancak bunu hiç bir zaman O'nun izni olmadan gerçekleştiremişlerdir (er-Ra'd 13/38). Kur'an mucize dışında peygamberlere manevî destek bahşedildiğini de belirtmektedir (Hûd 11/88; Meryem 19/50). Kur'an-ı Kerîm'de peygamberler için kullanılan terimlerden biri insanlara Allah'tan mesaj getiren kimse veya Allah katında yüksek makam sahibi kimse anlamlarına gelen “nebi”, diğeri ise kendisine belli bir görev verilerek bir yere gönderilen elçi mânâsına gelen “resûl”dür. Türkçe'de Allah'ın mesajını taşıyan anlamında Farsça peygamber kelimesi de nebi ve resûl terimlerinin yerine kullanılır. Peygamber, dinî bir terim olarak buyruklarını haber vermek üzere Allah'ın insanlardan seçip kendisine vahiy yoluyla kitap verdiği kişi diye tanımlanır. Allah insanlardan nebi ve resûller seçmiş, sadece resûllere değil, hem resûllere hem de nebilere kitaplar vermiş; Hz. Mûsâ, Harun ve İsmail'den resûl-nebî diye bahsedilmiştir (el- Hadîd 57/25-26; es-Saffât 37/114-117).

Kur'an'da ayrıca peygamberler için insanlara hayırlı bir haberi müjdeleyen, haber veren kimse anlamında “beşîr” ve “mübeşşir”; ileride gelecek tehlikeyi önceden sezip haber veren, insanları bundan sakındırıp uyarman anlamında sıfat olan “nezîr”; yol gösteren, doğru yola ileten mânâsında “hâdî”; Allah'ın kulu anlamında “abd” kelimeleri de kullanılmaktadır.

Peygamberliğin İmkân ve Gerekliği

İslâm kaynaklarında nübüvvet olarak bilinen peygamberlik insan akımın mümkün göreceği bir şey olup imkânsız (muhal) olarak değerlendirilemez.

- **Allah Taâlâ Açısından:** Allah Taâlâ konuşan ve dileyen (kelâm ve irade sahibi) yüce bir varlıktır. O'nun yaratıcı oluşu nasıl kâinatı meydana getirmiş ve bu sıfatının bir tecellisi/tezahürü olmuş ise konuşan ve dileyen bir varlık oluşunun da açığa çıkması gerekir. İşte nübüvvet O'nun bu sıfatlarının yansıma ve tecellisidir.
- **İnsan Açısından:** Kur'an-ı Kerîm, peygamberlikle görevlendirilen insanların bedenî ve ruhî kabiliyetleri yönünden üstün bir yaratılışa sahip kıldıklarını, diğer insanların ise fizik ötesi âlemlerle irtibat kuramayacaklarını açıklamış (Hûd 11/28, 88), böylece nübüvvetin aklen mümkün bulunduğuna işaret etmiştir.
- **İnsan Fıtratı/Yaratılışı**
Açısından: Allah Taâlâ insanı yeryüzünde “halife”si kılmakla (el-Bakara 2/30) diğer yaratıklar arasında farklı bir konuma yerleştirmiştir. Kur'an'da insanın evrende başıboş, kendi haline terk edilmediği (el-Kiyâme 75/36), “Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım” (ez-Zâriyât 51/56) âyetiyle de ona kulluk görevinin yüklendiği belirtir.
- **İnsanın Hidayeti Açısından:**
Peygamberlik asıl hedefi “insanlığın hidayetine/Allah'm rızasına uygun olan doğru yolu bulmasına vesile olmak”tır. Son Peygamber'in tebliğ ettiği Kur'an'ın öncelikle “O, müttakîler için bir yol göstericidir” (el-Bakara 2/2)
• **İnsanlar Arasındaki İhtilaflar:** Peygamberliği gerekli kılan bir başka husus da insanlar arasındaki çeşitli görüş ayrılıklarıdır. Kur'an'da geçmiş ümmetlerin dinî olabileceği gibi, insanlar arasında adaletle

hükmedilmeyi gerektirecek muhtelif dünyevî meselelerde de fikir ayrılıklarına düştükleri anlatılır. Kur'an bu noktada peygamberi bütün yanlış anlaşılmaları ve fikir ayrılıklarını âdil bir hükümle giderici bir konumda takdim etmektedir. Öte yandan insanlar asıl görevleri olan Allah'a kulluğu gereğince yerine getirebilmek için tabii olarak peygamberlere ihtiyaç hissederler. Buna geçmiş ümmetlerin gerek itikadî gerekse amelî konularda fikir ayrılıklarına düşmeleri ilave edilirse bu ihtiyacın daha da arttığını söylemek gerekir.

Peygamberliğin Yapısı

Bu Görev Sadece Allah Tarafından Verilir

Peygamberlik Allah Teâlâ'nın kulları arasından seçtiği şahıslara lütfettiği mânevi bir görevdir. İnsanların kendi istek ve çabalarıyla bu görevi elde etmeleri mümkün değildir. Peygamberlik bu açıdan vebbidir.

Her Ümmete Peygamber Gönderilmesi

Kur'an'da her ümmete peygamber gönderildiği ve onlara kendi lisanlarıyla hitap edildiği prensibine vurgu yapılmıştır. Peygamber gönderilmedikçe azap edilmeyeceğini bildiren âyetler de insanın sorumluluğu ve İlahî hitap ilişkisi açısından önem arzeden bir diğer noktayı öne çıkarmaktadır.

Peygamberlerin sayısı hakkında kesin bir rakam vermek mümkün değildir. Çeşitli âyetlerde bazı peygamberlerin isimleri zikredilmekle birlikte bilginin dışında kalan bazı peygamberlerin varlığına da işaret edilmiştir (en-Nisâ 4/164; el-Mü'min 40/78). Bazı kaynaklarda müslüman tarihçilerin, nebilerin sayılarının yüz yirmidörtbin, resullerin de üçyüzonüç olduğunda görüş birliğine vardıkları belirtilmiştir.

Kur'an'da isimleri geçen peygamberlerin hepsi erkek olup her hangi bir kadının peygamberliğinden bahsedilmemektedir.

Genel anlamda gayb, akıl ve duyular yoluyla hakkında bilgi edinilemeyen varlık alanı şeklinde tanımlanabilir. Gayb, sadece Allah'ın bilgisi dâhilinde olan ve O bildirmedikleri sürece herkese kapalı bulunan nesne ve olaylar anlamında mutlak gayb ve yaratıkların yalnızca bir kısmının vâkıf olabildiği şeyler anlamında da göreceli (İzafî) gayb olmak üzere ikiye ayrılmakta ve Allah'ın sadece peygamberlere vahiy yoluyla açıkladığı kısım mutlak gayb kabul edilmektedir.

Kur'an'da peygamberler de dâhil olmak üzere gaybı kimsenin bilemeyeceğini, gayb bilgisinin sadece Allah'a ait olduğunu belirten muhtelif âyetler bulunmaktadır (elEn'âm 6/59; Hüd 11/123). Ancak Allah'ın kendi dilemesiyle bazı gaybî bilgileri peygamberlere vereceğini dile getiren âyetler de vardır (Âl-i İmrân 3/179). Hz.

Nuh kavmine "Ben size 'Allah'ın hâzineleri benim yanmadadır", demiyorum.

Peygamberlerin Özellikleri

Doğru Olmak: Kur'an'da gerek peygamberlerin kendilerinin gerekse tebliğ ettikleri hususların doğruluğunu dile getiren açıklamalar mevcuttur. Meryem Sûresi'nde (19/41, 54, 56) Hz. İbrâhim, İsmâil ve İdris'in doğruluktan ayrılmayan peygamberler oldukları belirtilmiştir. Başka bir âyette belirtildiği gibi her ümmetten bir şahit olup (en-Nisâ 4/41) peygamberler insanlar üzerine Allah'ın şahitleridir.

Güvenilir Olmak: Kur'an'da Hz. Nuh, Salih, Lût, Şuayb ve Musa'nın her biri kendisini "güvenilir (emin) bir elçi" (eş-Şûrâ 26/107, 143, 162, 178; ed- Duhân 44/18) olarak nitelendirmiştir. Allah'ın tebliğle görevlendirdiği peygamberlerin kendi yaşantılarında güvenilmeyen insan olmaları, onların inandırıcılığını ve muhataplarına örnek olmalarını engeller, tebliğ ettikleri konulardaki hıyanetleri de tebliğin muhtevasına güvensizliği doğururdu. Peygamberler bu tür kötü özelliklerden uzak olmuşlardır.

Sabırlı Olmak: Kur'an'da önceki peygamberlerin karşı karşıya kaldıkları eziyetler karşısında metanet gösterdikleri dile getirilerek şöyle denilmektedir: "Bize kurtuluş yollarını gösterdiği halde ne diye Allah'a güvenmeyelim? Sizin bize verdiğiniz eziyetlere de elbette katlanacağız. Tevekkül edenler yalnız Allah'a güvenmelidir (İbrâhim 14/12). Bu âyetlerin yanında Resûlullah'a doğrudan sabır tavsiye eden pek çok ayete rastlanmaktadır (Yûnus 10/109; el-Müddessir 74/7).

Zeki ve Anlayışlı Olmak: Peygamberler zeki, kavrayış ve aklî muhakeme kabiliyetleri yönünden yetkin şahsiyetlerdir. Kur'an'da Hz. İbrâhim'in kavmini putlara tapınmaktan vazgeçirmek yolunda girdiği mücadelede onun zekâsını yansıtan ilginç örnekler mevcuttur (elEnbiyâ 21/58-67).

Korunmuşluk (İsmet): İslâm itikadında ismet, Allah tarafından korunmuşlukları anlamında peygamberler için kabul edilen özelliklerden biridir. İsmet, peygamberlerin güçleri yetmekle beraber günahlardan uzak kalma kabiliyetleridir. Peygamberlerin gerek sözlerinde, gerek fiillerinde kendilerini lekeleyecek ve saygınlıklarını

zedeleyecek hatalardan Korunmuş şeklinde olmaları tanımlanmıştır.

Tebliğde Bulunmak: Allah Taâlâ peygamberleri, kendi emir ve yasalarını, dinin çeşitli hükümlerini insanlara ulaştırmak üzere görevlendirmiş ve bu anlamda onların asıl fonksiyonunu, kendilerine vahye dilenleri insanlara aktarmak, onları Allah'ın yoluna çağırarak ve hayırlı sonla müjdelemek, inanmayanları da karşılaşacakları azabla uyarmak oluşturmuştur. Kur'an'da peygamberlerin öncelikli görevlerinin tebliğ olduğu çeşitli ifadelerle ve defalarca belirtilmiştir (el- Mâide 5/99; en-Nahl 16/82; elAhkâf 46/23).

Beşer Olmak: Kur'an'da peygamberlerin beşer oluşu, diğer insanlar gibi beşerî sıfatlara sahip bulunuşları sıklıkla vurgulanmaktadır. Ancak hitap ettikleri insanlar peygamberlerin kendi cinslerinden olmalarına sürekli itiraz etmişlerdir. Hz. Peygamber'e "Ben ancak sizin gibi bir beşerim" (el- Kehf 18/110) demesi emredilirken ondan önce de yemek yiyen, çarşılarda yürüyen peygamberlerin gönderildiği (el-Furkân 25/20), onların da eşleri ve çocuklarının olduğu (er-Ra'd 13/88) belirtilmiştir. Ayrıca "Biz onları yemek yemez birer ceset kılmadık ve onlar ölümsüz de değillerdir" (el-Enbiyâ 21/8) ifadeleriyle peygamberlerin de ölümlü varlıklar olduğuna dikkat çekilmiştir.

Allah, peygamberlerini insanlar arasından seçmek suretiyle insanlar için kolaylık dilemiştir. Zira peygamberlerin gönderilme sebeplerinden biri de insanların sıkıntılarını bertaraf ederek, kendilerini dünya ve âhir et mutluluğuna kavuşturmadır (et-Tevbe 9/128).

Vahiy

Vahiy, genel anlamda Allah'ın kendi iradesini seçmiş olduğu peygamberlere çeşitli yollarla bildirmesidir. Metafizik âlemden fizik dünyaya bilgi akışını sağlayan bu manevî iletişimin mahiyeti, zamanı ve şekli tamamen Allah'ın iradesiyle belirlenmiştir. Şûrâ sûresinin "Allah bir insanla ancak vahiy yoluyla veya perde arkasından konuşur yahut bir elçi gönderip izniyle ona dilediğini bildirir" (eş-Şûrâ 42/51) meâlindeki âyetinde Allah-peygamber diyalogunun farklı şekilde cereyan ettiği ifade edilmiştir. Bunlardan ilki vahiy olup her hangi bir vasıta olmadan ilham, mananın kalbe aktarılması veya rüya yoluyla gerçekleşir.

Mucize

Allah nübüvvetle görevlendirdiği peygamberlerin doğruluklarını kanıtlamak amacıyla tabiat kanunlarını aşan bazı olaylarla onları desteklemiştir (el-Bakara 2/60, 87, 253; el-Hadîd 57/25). İslâm itikadında bu tür harikulâde hal veya olaylara mucize denir. Mucizeler hiç bir zaman insanların güç yetirebileceği olaylar değildir Akâid âlimleri mucizeleri idrak edilmeleri açısından genelde üçe ayırırlar:

Hissi (Maddî) Mucizeler: İnsanların duyularına hitap eden mucizelerdir. Allah'ın izni, iradesi ve

Aklî (Manevî) Mucizeler: Mânevi mucize veya bilgi mucizesi diye de anılan bu grup, insanların akıl yürütme gücüne hitap eden ve onları aklî kanıtlarla baş başa bırakan gerçeklerden oluşur.

Haberî Mucizeler: Peygamberlerin doğrudan Allah'tan veya melek aracılığıyla aldıkları vahiylerle dayanarak verdikleri haberlerden oluşur.

Kur'an'da Sözedilen Mucizeler: Kur'an-ı Kerîm'de bazı peygamberlere verilen mucizelere temas edilmiştir. Hz. İbrahim, kavminin tapınmakta olduğu putları gizlice kırınca kavmi, daha önce sarfettiği bazı ifadelerden zaten bu işe niyetli olduğunu bildiklerinden, onu sorumlu tutmuşlar ve cezalandırmaya karar vermişlerdir. Bu cezalandırmayı da ateşte yakmak suretiyle belirlemişler ve onu yaktıkları büyük bir ateşe atmışlardır. Fakat Allah: "Ey ateş! İbrahim için serinlik ve esenlik vesilesi ol!" buyurmak suretiyle onu ateşin yakıcılığından kurtarmıştır. Böylelikle Cenâb-ı Hak, putperestlerin Hz. İbrahim'e tuzak kurma teşebbüslerini hüsrana uğratmış, İbrahim'i Lût ile birlikte kavimlerinin bulunduğu yörelerden alarak daha emin ve daha bereketli bölgelere ulaştırmıştır (elEnbiyâ 21/68-71).

Hz. Salih Semûd kavmini Allah'a karşı gelmekten sakınmaya ve O'na itaat etmeye çağırarak, fakat onlar bu çağrılara kulak vermeyip kendisini büyülenmiş olmakla suçlamış ve bir mucize getirmesini istemişlerdir. Bunun üzerine Salih mucizesini şöyle sunmuştur: "İşte (mucize) bu dişi devedir; onun bir su içme hakkı vardır, belli bir günün içme hakkı da sizindir. Ona bir kötülükle ilişmeyin, yoksa sizi büyük bir günün azabı yakalayabilir" dedi." Deve kavmin içinde belli bir süre yaşamış fakat bir süre sonra içlerinden kötü niyetli bazı insanlar deveyi kesmişler, bunun üzerine şiddetli bir zelzele ile mahvedilmişlerdir (eş- Şu'arâ 26/141-156).

Kur'an'da Hz. Ya'kub ile ilgili olarak da bir harikulâde olaydan bahsedilir.

Hz. Musa'nın da İsrailoğullarını Mısır'dan çıkararak Firavun'un elinden kurtarmak için verdiği mücadeleler esnasında pek çok mucize gösterdiği belirtilir.

Hz. Süleymân hakkında da karıncanın konuşmasını anlaması, kuşlarla konuşması, Sebe' melikesinin tahtının çok kısa bir süre içinde getirilmesi gibi hârikulâdeleler zikredilmiştir (en-Neml 27/18-42).

Hz. İsa'nın mucizeleri genelde tıbbî konularda cereyan etmiştir. Çamurdan yaptığı kuşa üflediğinde canlanması, körü ve alacalıyı iyileştirmesi, ölüleri diriltmesi, insanların evlerinde ne yeyip, ne biriktirdiklerini bilmesi, havâriflerine

gökten sofraya indirmesi Kur'an'da onun nübüvvetinin doğruluğuna delil teşkil eden mucizeler olarak anlatılmıştır (Âl-i İmrân 3/49; el-Mâide 5/110-115).

Son peygamber Muhammed aleyhisselâmın en büyük mucizesi ise Kur'an-ı Kerîm olmuştur. Kur'an'm çeşitli âyetlerinde benzerini getirmek yönünde insanlara meydan okumalar tekrarlanmış, Allah Teâlâ'dan başka herhangi bir kimsenin de Kur'an'a denk olan bir metin getirmesinin mümkün olmadığı kesin bir şekilde ifade edilmiştir (Yûnus 10/38; el-Bakara 2/23-24).

Kur'an'da Geçen Peygamberler

Hz. Âdem yaratılan ilk insan olduğu gibi aynı zamanda peygamberlerin de ilkidir.

Hz. Âdem'le birlikte Kur'an'da isimleri belirtilen peygamberlerin sayısı yirmibeştir: Âdem, İdris, Nuh, Hûd, Salih, İbrahim, Lût, İsmail, İshak, Yakub, Yusuf, Eyyûb, Zülkifl, Şuayb, Musa, Harun, Dâvûd, Süleyman, İlyas, Elyesa', Yunus, Zekeriyâ, Yahya, İsa ve Muhammed olmak üzere yirmibeş adettir. Bunların dışında Kur'an'da isimleri geçen Lokman, Zülkarneyn ve Üzeyir ile adı geçmemekle birlikte "Musa'nın genç adamı" diye kendisinden bahsedilen zatın peygamber olduklarına dair görüşler varsa da genel kanaat onların birer sâlih kul konumunda buldukları yönündedir.

Kur'an-ı Kerîm'de Hz. Nuh, İbrahim, Musa, İsa ve Muhammed üzerinde özellikle çok durulmuş, bunlara verilen talimatın önemli, ümmetlerinin de fazla olduğuna dikkat çekilmiş, aldıkları ağır görev ve sorumluluk karşısında yılmadan azim ve sebat göstermeleri sebebiyle "ülû'l-'azm" peygamberler şeklinde isimlendirildikleri ifade edilmiştir.

Peygamberliğin Hz. Muhammed'in nübüvveti ile sona erdiği, "Muhammed, sizin erkeklerinizden hiç birinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın resûlü ve peygamberlerin sonuncusudur (hâtemü'n-nebiyyîn)" (elAhzâb 33/40) meâlindeki âyetle ifade edilmiştir.